

Assistentie collega met kennis

Na rellen en geweld tegen de politie in het Brabantse Veen werd snel kennis gemobiliseerd om beter in contact te komen met de bevolking.

Wie tijdens de voorbereiding van een onverwacht optreden of bij een vastgelopen onderzoek snel antwoord op vragen nodig heeft, kan collega's en deskundigen laten meedenken via een snelle kennismobilisatie.

De lerende organisatie

De Politieacademie heeft in samenspraak met de praktijk een aantal methodieken ontwikkeld met als doel het vakmanschap te verbeteren. In Blauw worden een aantal van deze praktische methodieken belicht. In Blauw 2 was dat Vanguard, in Blauw 3 de peer review. In dit nummer de derde aflevering: snelle kennismobilisatie.

Tijdens de jaarwisseling van 2009/10 gaat het er in Culemborg hevig aan toe. Problemen die al jarenlang in de wijk spelen, komen tot een uitbarsting in rellen waarbij gewonden vallen. De onvrede richt zich uiteindelijk ook op de politie, die met honkbalknuppels en stokken wordt belaagd. "Het is een wonder dat er geen doden zijn gevallen", zegt Wendy Dorrestijn. "Voor veel collega's geldt die oudejaarsnachtdienst nog steeds als een van de zwaarste diensten ooit." Vier weken na de bewuste jaarwisseling solliciteert Dorrestijn, die onder meer als commandant operatie tijdens de rellen in de Utrechtse wijk Ondiep de nodige ervaring heeft opgedaan met grootschalige

openbare orde-problematiek. In mei 2010 gaat zij aan de slag als districtschef in de toenmalige regio Gelderland Zuid.

Dankzij allerlei maatregelen gaat het in 2010 en 2011 langzamerhand beter in de wijk (zie kader). Toch lopen de spanningen af en toe nog op en komt de wijk regelmatig in het nieuws. Dan laat het televisieprogramma Pauw & Witteman weten in december 2011 een uitzending over de probleemwijk te gaan maken. De bedoeling is een reportage over de wijk, en vervolgens een gesprek met alle betrokkenen: wijkbewoners van diverse etnische achtergronden en mensen van de overheid. De reportage en het gesprek zullen worden uitgezonden op 21 december 2011. Dorrestijn: "Problemen waaraan vele mensen al jaren werkten, moesten dus op tv in drie kwartier worden opgelost, in een setting waar groepen die onderlinge conflicten hadden, bij elkaar werden gezet. En dat vlak voor oud en nieuw. We besloten aan het televisieprogramma mee te werken omdat het er tóch zou komen. We troffen enorm veel maatregelen, maar realiseerden ons ook dat het kon misgaan, en dat dan alle schijnwerpers op ons gericht zouden zijn. We konden wel wat advies gebruiken. Daarom heb ik in de week ervoor een time-out ingelast om kritisch naar onszelf te kijken en collega's kritisch te laten meedenken via een snelle kennismobilisatie." Dorrestijn is daarmee een van de eersten die van dit middel gebruik maakt.

Televisie Dorrestijn belt Wim van Oorschot, landelijk coördinator Peer Reviews en Snelle Kennismobilisaties, en Otto Adang, lector Openbare orde en Gevaarbeheersing aan de Politieacademie. Binnen een paar dagen zijn de nodige deskundige collega's en deskundigen gemobiliseerd. Van Oorschot, Adang en een tiental collega's brengen een avond in Culemborg door om informeel te brainstormen met Dorrestijn en haar team. "Collega's zijn van heinde en verre gekomen om ons te helpen. Wijkagenten en een districtschef die veel ervaring met rellen hadden, mensen uit aanhoudingseenheden. Wij hebben een presentatie gegeven van de situatie in de wijk en van de maatregelen die wij hadden getroffen. Mijn vragen waren: hebben we de voorbereidingen getroffen die nodig zijn? Zitten er gaten in? Hebben wij blinde vlekken?" Alles passeert de revue. De strategie die met de gemeente wordt gehanteerd, de specifieke aanpak van verschillende soorten deelnemers aan criminele jeugdgroepen, de manier waarop blauw zichtbaar en onzichtbaar aanwezig is. Dorrestijn: "Zoveel zichtbaar blauw dat we kracht en vertrouwen uitstraalden en zoveel onzichtbaar blauw dat we zo nodig snel konden ingrijpen. De sterkste mensen, fysiek en mentaal, vooraan. De ME was wel paraat, maar - om escalatie te voorkomen - onzichtbaar tot het nodig zou zijn. De mensen van AE en AT traden in burger op. En we zetten een drone in, in die tijd iets bijzonders."

Tijdens de snelle kennismobilisatie stellen de collega's en wetenschappers kritische vragen en schetsen zij verschillende scenario's. Dorrestijn is tevreden met het resultaat. "Wat het ons gebracht heeft, is een kritische blik van collega's en het grondig

Conflicten in Culemborg

Voorafgaand aan de rellen tijdens de jaarwisseling 2009/10 waren er al veel problemen in de Culemborgse wijk.

"De wijk in Culemborg waar het over gaat, bestaat eigenlijk maar uit een paar straten", vertelt Dorrestijn. "Het was een sociaal zwakkere wijk, waar in die tijd twee criminele jeugdgroepen actief waren, een met een Molukse achtergrond en de andere met een Marokkaanse achtergrond. De problemen zijn in de media wel 'rassenrellen' genoemd, maar daarvan was geen sprake. Het ging om mensen met weinig vooruitzichten en allerlei problemen, ouders die hun kinderen niet goed onder controle konden houden, jongeren die te weinig te doen hadden. De verschillende etnische achtergronden waren niet de oorzaak van de problemen."

De conflicten escaleerden al jarenlang tijdens de jaarwisseling, maar in 2009/2010 liep het de spuigaten uit. Samen met de gemeente werd een strategie ontwikkeld die met name op de jongeren op straat gericht was.

Zoet en zuur Politie en gemeente onderscheidden vier soorten jongeren binnen de criminele jeugdgroepen: kopstukken en mensen met een negatieve invloed werden vooral strafrechtelijk aangepakt. Mensen die een positieve invloed uitoefenden op de groep werden aangesproken, om zo de groep te beïnvloeden. De meelopers, die zelf nog niet in de criminaliteit zaten, werden vooral aangepakt via contacten met scholen en ouders. De gemeente bood mensen van goede wil een 'zoet' spoor aan en degenen die niet wilden meewerken een 'zuur' spoor. Dorrestijn: "'Zuur' houdt in dat de gemeente veel bestuurlijke dwang inzet en de regels strak handhaaft. Het 'zoete' spoor betekent juist alle medewerking van de gemeente." Langzamerhand kwam er meer rust in de wijk. Toch bleven zich incidenten voordoen. "Er zijn collega's bedreigd, ook in hun woonomgeving. Een collega is na de dienst gevolgd en bijna van de weg gereden. Jonge vrouwelijke surveillanten zijn dag in, dag uit geconfronteerd met agressie en obscene opmerkingen. Rellen hebben we kunnen voorkomen, maar soms spande het erom."

doorlopen van al onze plannen. Je repeteert als het ware alles nog eens. In onze voorbereiding zaten geen gaten, we hadden overall aan gedacht. Die bevestiging van collega's en experts die het kunnen weten, geeft vertrouwen. Zo gingen wij het gesprek met Jeroen Pauw en de periode van oud en nieuw in." De uitzending

>>

>> verloopt goed en de jaarwisseling levert geen bijzondere incidenten op. Dorrestijn: "Ik ben bezorgd geweest om mijn collega's en heb respect voor wat zij hebben gedaan."

Netwerk In tegenstelling tot een peer review - die vaak wordt ingezet bij voorzienbare en geplande gebeurtenissen, zoals voetbal en evenementen - is snelle kennismobilisatie specifiek voor de korte termijn. Bij een plotseling probleem, waarvoor weinig voorbereidingstijd is en waar snel goede beslissingen moeten worden genomen kan als dubbelcheck deze expertise-feedback worden gevraagd. Daarnaast blijkt het ook te werken bij lastige onderzoeken, om even 'uit de tunnel' te komen en tegenspraak van elders te krijgen.

Kenmerken van een snelle kennismobilisatie zijn verder de vrijwilligheid, de focus op leren, in een veilige omgeving, en het

feit dat geen verantwoording verschuldigd is. De aanvrager kan een verslag van de bijeenkomst maken en verspreiden, als hij of zij dat wil. "Je hoeft niet te laten weten wat je met eventuele aanbevelingen hebt gedaan. Dat zou toch lijken op verantwoording afleggen, en dat hoort nu juist niet bij een snelle kennismobilisatie", vindt Dorrestijn.

De methode is een jaar of vijf geleden ontstaan gedurende de ontwikkeling van de peer reviews (zie Blauw 3, 2016). Wim van Oorschot: "Er hebben inmiddels zo'n twintig snelle kennismobilisaties plaatsgevonden. Het middel wordt ingezet als iemand daar behoefte aan heeft. Dat kan bij een groot evenement zijn, bij openbare orde-problematiek, maar ook bij een langlopend onderzoek. Per keer formeren wij een groep met experts, toegespitst op de vragen. Wetenschappers en collega's met relevante ervaring, eventueel aangevuld met anderen, zoals partners of

In Veer werden voertuigen van brandweer en politie bekogeld. De politie verrichtte 65 arrestaties.

mensen met een creatief beroep. De bijeenkomst duurt een dag-deel, vaak een avond. Dankzij ons grote netwerk weet ik de juiste mensen te vinden. Men is graag bereid een collega te helpen. Een ervaren facilitator zit de avond voor. Na een korte voorstelronde presenteert de aanvrager zijn of haar vragen. Meestal wordt er in twee rondes gediscussieerd: eerst vragen de deskundigen door en geven een eerste antwoord. Daarna volgt een verdiepende interactie met de lokale collega's, waarna de facilitator het kernantwoord samenvat. Na verdere validering van de methode, onder leiding van lector Adang, wordt de snelle kennismobilisatie dit jaar een officiële voorziening om collegiaal te professionaliseren, ingesteld door de korpsleiding samen met de Politieacademie."

Verbinding Dorrestijn is inmiddels verbonden aan de Politieacademie en bezig met promotieonderzoek. Als wetenschapper

en ervaringsdeskundige collega heeft zij inmiddels zelf meerdere malen meege-daan aan de andere kant van een snelle kennismobilisatie. Zo was zij begin 2014 in Veen, een rustige deelgemeente waar onverwacht grote rellen ontstonden, ook daar tijdens oud en nieuw. Aanvrager Jaco van Hoorn, plaatsvervangend politiechef Zeeland - West-Brabant: "Op 30 december 2013 pleegde een groot aantal mensen vernielingen en stak auto's in brand. Stoken, wordt dat genoemd. Het is een traditie. Door de brand was politieoptreden noodzakelijk. Toen wij ter plaatse kwamen, keerde het geweld zich tegen ons en ontstonden er rellen. De politie werd bedreigd, beledigd en bekogeld met flessen met zwaar vuurwerk. Na een charge door de aanwezige politiemensen vluchtten de relschoppers een café in. Daar werden zo'n honderd mensen aangehouden. De jaarwisseling is toen rustig verlopen. We zijn met de gemeente een project gestart om achtergronden in kaart te brengen en de situatie te verbeteren. In januari 2014 heb ik een snelle kennismobilisatie aangevraagd. De belangrijkste vraag was: hoe komen wij beter in verbinding met de bevolking? We hebben het zowel over communicatie als over recherche gehad. Het was een mooie sessie, waarin veel kennis en ervaring is gedeeld. Het gaat niet om de conclusies, en ook niet altijd om concrete voorstellen, maar om het meedenken. Zo'n avond scherpt je. Binnen de politie moeten wij veel vaker inhoudelijk over ons vak praten."

Herdenking Bert Vermariën, chef basisteam Heerlen, vroeg in 2013 een snelle kennismobilisatie aan nadat hij in november het jaar ervoor volstrekt onverwacht te maken kreeg met een groep van meer dan honderd jongeren die ellende veroorzaakte. "Op 1 november 2008 werd een jongen doodgeschoten bij een tankstation. Vrienden en familieleden herdachten hem jaarlijks op zijn sterfdag. Dat had de eerste jaren een waardig karakter. We hadden wel wat extra inzet op die dag, alleen al omdat de herdenking bij een drukke verkeersweg plaatsvindt, maar de dag verliep steeds zonder incidenten. Tot 1 november 2012. Ineens was er een grote groep jongeren. Ze raceten rond met auto's en brommers, staken een motor in brand, maakten de brandweer het blussen onmogelijk, gooiden met stenen naar politie en brandweer. Een collega is aangereden en raakte gewond. We hebben alle noodhulpeenheden uit het district opgeroepen, charges uitgevoerd en uiteindelijk, na een uur of twee, drie, de menigte kunnen verspreiden. Het gebeuren heeft ons volledig verrast. En ons niet alleen. De familie was er ondersteboven van, de woonwijk stond op zijn kop. We hadden het idee goed in de wijk te zitten, met een goed netwerk en een goede informatiepositie. De gebeurtenissen zijn wel vergeleken met die in Haren. Het verschil is dat je de toestroom naar Haren kon zien aankomen via social media als Facebook. Dit niet."

Informeel Tijdens de snelle kennismobilisatie was de centrale vraag: wat hebben we gemist, hoe kunnen we dit voorkomen? Vermariën: "We hebben heel open en eerlijk gepraat. Je moet alles benoemen, ook de dingen die je misschien niet zo goed hebt aangepakt. Dat moet je durven, en dat kan dankzij de sfeer van vertrouwen. Een bak Chinees erbij, misschien nog net niet de voeten op tafel, dat is de sfeer. Informeel."

Een belangrijke les is dat je kúnt worden verrast door dit soort gebeurtenissen. "Accepteer dat, maar kijk ook goed naar je netwerk. Niet alleen operationeel, maar ook tactisch en strategisch", vat Vermariën de kern van de boodschap van de avond samen. "De frisse blik van de collega's heeft ons verder geholpen. Zij steken er zelf ook veel van op, want je praat intensief over je werk." Vermariën heeft nog niet aan de andere kant gezeten, maar zou dat graag doen en ziet ook geen probleem als zijn mensen hun kennis inbrengen. Dorrestijn denkt er ook zo over: "Je vraagt een snelle kennismobilisatie als het echt nodig is. Ik zie het als een vorm van 'assistentie collega'. Word ik gebeld, dan ga ik. Ook als ik een afspraak met de burgemeester heb."

Voor meer informatie:

Over snelle kennismobilisatie:

Wim.van.Oorschot@politieacademie.nl.

Over de aanpak in Culemborg: 'Het speelveld is veranderd', Blauw 5, 2014